

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ

Մարդկային ամէն զարգացում կ'անցնի վճռական պահերէ, որոնք լոյս աշխարհ կը հանեն յամբօրէն հասունացած և մինչև աշխատեն Աստուծոյ միայն ծանօթ տնօրինութիւններ: Այդ բախտաբոշ ժամը հնչած էր վերջապէս մարդոց Փրկիչին համար. ազգանշանը տրուեցաւ Անոր հանգիպումովը Յովհաննէս Մկրտչին, իր կարապետին:

Մարգարէներու այս վերջինին գործին կրօնական տարողութիւնը կրկնակ կերպաւ բանքներով կը ներկայացնեն մեզի Ս. Գրքի պատմութեանը: Յովհաննէս կը խօսի և ծէս մը կը հաստատէ:

Անիկա ամենէն առաջ կը քարոզէ մերձաւորութիւնը դաստաստանին, ուսկից կ'երգակացնէ զՂուծի հարկը: «Ապաշխարեցէք, կը գոչէ, զի մերձեալ է արքայութիւն երկնից» (Մատթ. Գ. 2): Այլապէս ըսելով, եթէ Յովհաննէս կ'ուզէ բարոյական կերպարանափոխութիւն մը յառաջ բերել ժողովուրդին մէջ, պատճառն այն է որ կ'ուզէ զայն պատրաստել ընդունելու առտուածային թագուորը, որ պիտի գայ: Ժամանակը լրացած է: Հասկնալի է թէ ինչո՞ւ համար Իսրայէլ, լսելով այս յայտարարութիւնը՝ խորունկ յուզումի է մատնուած, և թէ ինչու համար անոր պետերը — հակառակ որ յետոյ բաւական անտարբեր մնացին այս մասին — չկրցան զիմադրել անհղաստահեղելի մը պէս պայթող այն պատգամին առաջին բաղխումին, և տատամսումի մատնուեցան, երբ առաջին տեղամ անոր մասին խօսուեցաւ իրենց (Ղուկ. Է. 30, Մատթ. ԻԱ. 25-27): Ամբոխական զեղում մը, տղային շարժում մըն էր եղածը, անբաղդատելի կերպով հզօր. Հրէաստանի բոլոր կողմերէն կը խուժէին՝ երթալ լսելու Յովայի խտականաց մարդարէն (Մարկ. Ա. 5, Մատթ. Գ. 5, 6):

Բայց Յովհաննէս Մկրտիչ չէր ուզեր խորութիւն իր խօսքին յառաջ բերած այդ խանդավառութենէն: Իրեն կեղակարծ կը

թուէր այդ բուն ոգևորութիւնը. ուստի իր բոլոր ոյժովը կ'ուզէր հանդարտեցնել զայն: Պէտք է զիտել թէ ի՞նչ լեզու կը գործածէ անիկա ամբարտաւան այն Հրեաներուն հանդէպ, որոնք կ'երեւակայէին իրենց սերնդական ծագումով իսկ արդէն իրաւունք ձեռք բերած ըլլալ երկնային թագաւորութեան մէջ մօտ գործելու: «Մի՛ համարիլիք տակ յանձինս, կը գոչէ անիկա, թէ ունիմք մեք հայր զԱբրահամ. առեմ ձեզ զի կարող է Աստուած ի քարանցս յայացանէ յարուցանել որդիս Աբրահամու» (Ղուկ. Գ. 8, Մատթ. Գ. 9): Ինչ որ Տէրը կ'ուզէ, արդարեւ, միտքի և հետեւաբար վարքի փոփոխութիւն մըն է, որ միայն կրնայ տեւական արդիւնքներ յառաջ բերել: Իսկ Իսրայէլացի բարեկարգիչը ամենէն ազգու կերպին կը զիմէ, գործունէութեան ամբողջ ծրագիր մը գծելով. կը պահանջէ որ զեղծումները ջնջուին, և ամէն ոք կատարեալ ուղղամտութեամբ արդարութիւն ընէ իր մերձաւորին (Ղուկ. Գ. 10-14):

Հասկնալու համար այս քարոզութեան իմաստը, պէտք է զգուշանալ զուզակը՝ ռելէ զայն արդարացումի այն վարդապետութեան հետ, զոր աւելի յետոյ պիտի ընդլայնեն առաքեալները: Յովհաննէս Մկրտիչ, — թո՛ղ չմոռցուի այս կէտը, — բնաւ յաւակնութիւն չունի մարդոց փրկութիւն տալու. անիկա կը բաւականանայ Անոր ճամբան միայն հարթելու: Բայց եթէ այս պարտաւորութիւնը զղջում կը պահանջէ իրրեւ հարկաւոր պայման, քանի որ ինքզինքը մեղաւոր յայտարարելով է միայն որ մարդ կրնայ իրականացնել փրկութեան գործը, այս կերպով ձեռք բերուած բարեքուստ ալ ա՛յն տտեն միայն իրական պիտի երևի երբ իրեն հետ բերէ անոր ոյժին և լրջութեանը վկայող փոփոխութիւններ: Այս է ուղիղ և բոլորովին գործնական նըպատակը կարապետին խօսքին: Իսրայէլը անոր մղելու համար, Յովհաննէս չի խնայեր ո՛չ խճրիմ և ո՛չ սպառնալիք: Կը թօթուէ ամբոխը թափովը իր կշտամբանքներուն, որոնք սայրասուր սուսերի մը հարուածներով կարծես կը զարնեն: «Մընունդք իժից, կը ձայնէ իր շուրջն եղողներուն, ո՞ր եցոյց ձեզ փախչիլ ի բարկութենէն որ զալոցն է. . . ահա տապաւ առարմին ծառոց զնի. ամենայն ծառ, որ

ոչ առնել զպատու դարի, հատանի և ի հոգւ արկանին» (Ղուկ. Գ. 7-9, Մատթ. Գ. 7-10): Ուրիշ խօսքով, եթէ Մեսիան մերձ է, առնիկա կուզայ ոչ միայն օրհնելու համար իր ժողովուրդը, այլ նաև պատուհասելու խեղճերը: զգուշացէք ուրեմն և ապաշխարեցէք:

Պէտք է երեւակայել տպաւորութիւնը, զոր այս հատու խօսքերը հարկ է որ յառաջ բերած ըլլան. Յովհաննէս, սակայն, չի գոհանար միայն քարոզելով. անիկա կը խտայնէ իր ուսուցումը և անոր մարմին կուտայ ծէսի մը մէջ: Թէ անոր ժամանակակիցները իր գործին ամենէն յատկանշական կողմը ա՛յդ բանը նկատեցին, կը հասկըցուի անոր տրուած «մկրտիչ» անունէն: Հակառակ որ լուացումը հրէական սովորութեան կամ մարգարէներուն ընտանի եղած կարգ մը պատկերները յիշեցնող բան մըն էր Յովհաննէս հաստատածը, այնու ամենայնիւ իր ճշգրտութեամբ այս ձեռքով բռնորոշին նոր բան մը նկատուեցաւ ան, վասնզի ռաբբիներու յիշած նորադարձի մը կըրտութիւնները յետնադոյն ծագում մը ունին: Եւ սակայն, բացայայտ է այս տարրոգութեան իմաստը: Ինութեան մէջ, ջուրը գերազանցապէս մաքրիչ տարրն է. ուստի ամենուն աչքին առջև կ'ուզէր թափանցիկ յստակութեան նշանով մը ցուցնել թէ Աստուծոյ թագաւորութեան բարիքները վայելելու համար Իսրայէլ պէտք է լուացուի իր աղտերէն: Արդ, այս փոփոխութիւնը ա՛յն ատեն միայն կրնար իրական ըլլալ, երբ կատարուէր ապաշխարութեան անկեղծ զգացումով մը, ինչ որ կը բացատրէ յառաջագոյն խոստովանութիւնը, զոր մարգարէն կը պահանջէր իրեն գիմոզներէն (Մարկ. Ա. 5, Մատթ. Գ. 6) եւ սահմանը՝ զոր Աւետարանները կը գործածեն, երբ կը խօսին իմասին «մկրտութեան», ապաշխարութեան ի թողութեան մեղաց» (Մարկ. Ա. 4, Ղուկ. Գ. 3):

Պէտք չէ մոռնալ սակայն որ, եթէ այս արարքը կը խորհրդանշէ բարոյական մաքրութիւն, ան չի կրնար իրականացնել զայն, ինչպէս կարապետը զայդ կը հասկըցնէ արդէն բաղդատութեամբ զոր կ'ընէ ընդմէջ իր մկրտութեան և մկրտութեանը անոր՝ զոր օր մը իրեն Մեսիա պիտի յայտարարէ (Մատթ. Գ. 11, Մարկ. Ա. 8,

Ղուկ. Գ. 16): Այսպիսի է ահա կրկնակ' այսինքն թէ՛ խոնարհ և թէ՛ փառասուր՝ նրկարագիրը Զաքարիայի որդւոյն կատարած գործին: Իր ոյժը անոր մէջ է որ Հին Ուստը կը համառօտէ, աստուածային սրբութեան իր մեծ զաղափարով, և յանուն օրինական կրօնին կը հրաւիրէ Իսրայէլը ճանչնալ իր մեղքը: Բայց հոս է նաև Յովհաննէս տկարութիւնը, որ ոչինչ չ'աւարտեր, անկատար է ինչպէս իր ներկայացուցած օրէնքը: Իր ծէսին հաստատումը, ինչպէս նաև իր քարոզութիւնը կը ցուցնեն ստորագոյս գիրքը որ տրուած է իրեն. իր ամբողջ կարեւորութիւնը այն յարաբերութիւններուն մէջ է, զոր ունի Անոր հետ՝ որ պիտի գայ:

Ուստի Յիսուսի մկրտութիւնը, որ կարապետին առաքելութեան բարձրակէտն է, նոյն ատեն ազդանիչն է անոր նուագումին. առաւօտեան աստղը կը տփռուի երբ տրեղակը հորիզոնին վրայ կը բարձրանայ: «Նմա սարտ է աճիլ եւ ինձ մեղմանալ» կ'ըսէր մարգարէն (Յովհ. Գ. 30): Յիսուս իրեն երեսուն տարեկան էր (Ղուկ. Գ. 23), ոյժի հասունութեան հասակը, երբ, զուրս ելլելով իր երկարատե առանձնութենէն, Գալիլայէն գէպի Յորդանան եկաւ: Այդ միջոցին, Յովհաննէս տակաւին չէր տեսած զայն (Յովհ. Ա. 31, 33), հակառակ երկու ընտանիքներու ազգականութեան, ինչ որ կը հասկցուի՝ երբ նկատի առնուի երկուքին բնական զաւառներուն հեռաւորութիւնը, ինչպէս նաև Զաքարիայի որդւոյն վարած կենցաղը (Ղուկ. Ա. 80): Որովհետեւ ամէն նորադարձ որ անոր կը մօտենար պէտք էր նախապէս խոստովանիլ (Մարկ. Ա. 5, Մատթ. Գ. 6), այդպիսի խօսակցութեան մը մէջ էր անչուշտ որ Յիսուս ինքզինքը ճանչցուց: Փրկիչը սովորութեան հետեւելով իր մեղքերուն համար թողութիւն խնդրեց արդօք, ինչպէս կ'ուզեն հաստատել բազմաթիւ քննադատներ. ա՛յս է որ յայտնապէս կը հերքէ Աւետարանը. վասնզի ինչո՞ւ այն ատեն Յովհաննէս պիտի գոչէր, կարծես զարհուրած՝ իրեն եղած տաղաքակցութենէ մը. «Ինձ պիտոյ է ի քէն մկրտիլ, և զու առ ի՞նչ գաս» (Մատթ. Գ. 14): Ստատկեաց մարգարէն, որքան ալ անողոք՝ ժողովուրդին վարքին վրայ ըրած իր գատումին մէջ, որքան ալ

սէզ՝ Հրէից զլիսաւորներուն հետ ունեցած իր յարաբերութիւններուն մէջ (Մատթ. Գ. 7, ևն.) իսկայն կը խոնարհեցնէ իր զլուխը. ինչպէս բացատրել այս կեցեալքի փոփոխութիւնը, եթէ Զաքարիայի որդին զինքը ամէն օր շրջապատող հազարաւոր միւսներուն նման ապաշխարող մը միայն ունենար իր առջև: Երբ հրաւէր կ'ըլլայ իրեն մկրտելու զՅիսուս, կարծես սրբապղծութիւն մը կը թուի ատելի իրեն, ու ետ կը նահանջէ, բայց երբ իր խօսակիցը կը պնդէ, Յովհաննէս կ'աւանդուի և կը հնազանդի անոր իրրեւ իր տիրոջը (Մատթ. Գ. 15):

Ինչ է ուրեմն տարողութիւնը այս գործին զոր Փրկիչը կը պահանջէ կատարելու համար, ինչպէս կ'ըսէ, «զամենայն արդարութիւն» (Մատթ. Գ. 15): Strauss կը պատասխանէ այս հարցումին, ըսելով թէ ասկիւ Յիսուսի կողմէն յայտնի խոստովանութիւն մըն էր մեղքի, ենթադրութիւն՝ որ, ինչպէս ակնարկուեցաւ վերև, կը բաղխի Աւետարանի ամենայնապէս հասկըցողութեան: Shenkel Տէրոջը ենթադրութեամբ արարողութեան մէջ կը տեսնէ զԱսական աղտերէ սրբացում մը միայն. այսինքն Յովհաննէս՝ հաստատած ծէսը կը նմանցնէ մոսիսական լուսացումներուն, ինչ որ մարգարէին գործը կը մերկայցնէ այն բարձր ինքնատարրութենէն զոր բնաւ չեն ուրացած իր ժամանակակիցները: Ըստ Stapferի, Յիսուսի զրդապատճառները հետեւեալներն էին. «նախ կ'ուզէր ցուցնել թէ ինքը ամբողջովին կը յարէր Յովհաննէս գործին: Յետոյ, ինքն ալ կ'ուզէր կարգը անցնիլ խոնարհներուն և փոքրիկներուն, որոնք իրենց կապը խզած էին այլևս անցեալին հետ . . . վերջապէս Յիսուս որոշած էր քարոզել՝ ինչպէս Յովհաննէս, շրջիլ ամէն կողմ, ըսելով Մկրտչին պէս. «Ապաշխարեցեք զի մերձեալ է արքայութիւն Աստուծոյ»: Այս ամէնը կարկառուն կերպով չ'երևցնէր Փրկչին անձնաւոր վճռականութիւնը և անհատականութիւնը: Աւելի ճշգրիտ տեսութեամբ, զոր կ'ընդլայնէ բարձր լիզուով մը, Keim կը նկատէ Յիսուսի մկրտութիւնը իրրեւ յանձնառութիւնը իր մեծական գործին: Դադափարը ճիշդ է, բայց բաւական չէ աս. պէտք է, կարելի եղածին չափ, լա-

ւազոյնս բացատրել ինչ որ ներքին է եւ խորհրդաւոր՝ այս արտակարգ գործին մէջ: Կարապետը շրջապատող հրեաներուն համար մկրտութեան խնդրանքը համազօր էր աղտի յայտարարութեան: Արդ, Քրիստոս խոստովանելիք յանցանք չունէր, քանի որ իր մանկութենէն ի վեր, անգուց և անվրէպ մեծցած էր բարիին գործադրութեան մէջ: Բայց այս առանձնաշնորհութենէն կը ծնէր փորձութիւն մը. աշխարհի մէջէն անցած տառն առանձին մընալու, ու իր մենաւոր մեծութեանը մէջ անկարելի զոռնալու փորձութիւնը: Յիսուս հպարտութեան այս միտքն է որ ի բաց կը մերժէ իր մեծական գործունէութեան մուտքին վրայ յայն իսկ: Իր կեանքին գործը կորստածները փնտռել, մեղաւորը իրենց թշուառութենէն ազատել, իր բախտը բաժանդակ մարդկութեան բախտին հաղորդելն է չէ՞ միթէ: Ասոր համար է որ Տէրը սկիզբէն իսկ կը յայտնէ թէ իր ընդունած և ընտրած կերպին համաձայն է որ կը վարուի հիմա. եթէ անձնապէս յանցապարտ չի կրնար ճանչցուիլ, աշխարհի աղտն է որ կը ստանձնէ իր մկրտութեան պահուն. ու քանի որ Յովհաննէս հաստատած ծէսը կը քողապըծէր մեղքը՝ ջնջելու համար միայն զայն, Քրիստոս իր վրայ կ'առնու անարգութեան այն բեռը, անկէջ ազատելու համար մարդերը, զորս կ'ուզէ փրկել: Անձուկ աղբիւս մը կայ Յիսուսի պաշտօնին սկզբնական այս գործունէութեան և իր քաւարար մահուան միջև, մկրտութիւնը առաջին տեսարանն է ունայնացման և տառապանքի արիւնոտ այն ողբերգութեան, որ Դողգոթայի վրայ պիտի աւարտէր:

Բայց որովհետեւ Յաւիտեանականը կը բարձրացնէ անոնք որ զիտեն խոնարհիլ (Մատթ. ԻԳ. 12), զոհի ճամբուն վրայ առնուած այս քայլը կը ցուցնէ համապատասխան յառաջդիմութիւն մը Աստուծոյ շնորհաց ստացութեան մէջ: Խաչը, փառքի ճամբայ, յաղթանակ՝ փորձութեան դառնութիւններուն մէջէն. այս է ահաւասիկ Միխայիլի ասպարէզին համառօտումը (Փիլ. Բ. 6-11): Ընդունելով մկրտութիւնը, Քրիստոս իր անձը տուաւ մահուան, աշխարհի մեղքին համար. ու Աստուած այս վեհազոյն զոհողութեան կը պատասխանէ

իր սիրոյն ոչ նուազ չքեղ մէկ ցուցակութեամբ: Յիսուս երբ աղօթքի մէջ է, երկինք կը բացուի, ու Հոգին աղանակերպ կ'իջնէ անոր վրայ, մինչ ձայն մը վերէն իրեն կ'ուղղէ գերագոյն հաճութեան սախօսքերը. «Դու ես որդի իմ սիրելի, ընդ որ հաճեցայ» (Մատթ. Գ. 16, Մարկ. Ա. 10-99, Դուկ. Գ. 21-72, Յովհ. Ա. 32-34):

Յաճախ ըսուած է թէ Աւետարանը, որ նիւթապաշտութեան չափ կը դատապարտէ այլամերժ գաղափարապաշտութիւնն ալ, կը ներկայացնէ Յաւիտենականը՝ իրեն ազդող մարդկային էակին վերայ, իր ամբողջութեանը մէջ. անկէջ են անշուշտ արտաքին այն նշանները, զորս կը ցուցնէ Ս. Գիրքը և որոնք կ'ընկերանան եղելութեան մը, որուն տարողութիւնը բարոյական է բացարձակապէս: Ինչ ալ եղած ըլլան սակայն այս երևոյթները, — որոնք պարզ է թէ չեն նշմարուած ամբողջէն, և որոնց ինչ ըլլալը անկարելի է ճշդեղ աւելի մօտէն — եթէ աղանին կը խորհրդանշէ Հոգւոյն անթերի պատգամը, ու բացուած երկինքը՝ աստուածային իրաց լիակատար ճանաչումը, երկնային ձայնը անոնց վրայ կ'աւելնայ՝ վաւերացնելու համար այս հրաշքը, հրապարակելով մասնաւոր յարաբերութիւնը որ այս վայրկեանէն կը միացնէ զՔրիստոս իր Աստուծոյն հետ: Եղածը ուրեմն Պօղոսի տեսիլքին մէջ եղածին պէս զորդալից եղելութիւն մը չէ, ինչպէս բմանք ըսած են, այլ Փրկչին կրօնական գիտակցութեան և բարոյական ոյժերուն միաժամանակ զարգացումը, յառաջդիմութեան, կեանքի և ծանօթութեան մէջ: Ինչ որ Յիսուս կը նախազգար երկոտասանամեայ հասակին, այդ վայրկեանէն ալ յստակօրէն հասկցուած իրականութիւն մը եղաւ. ինքզինքը Որդի Աստուծոյ կը ճանչնայ ան, մարդոց եղածէն տարբեր իմաստով մը. համոզում՝ որ, մինչև իր էութեան խորը սուղուելով, այսուհետեւ պիտի ըսել տայ իրեն. «Ոչ ոք ճանաչէ զՈրդին եթէ ոչ Հայր» (Մատթ. ԺԱ. 27), «Ես և Հայր իմ մի եմք» (Յովհ. Ժ. 30): Բայց քանի որ ամէն ճշմարիտ գիտութիւն Աստուծոյ է ինքնին մի ոյժ, այն պահուն ուր Յաւիտենականը ինքզինքը կը յայտնէ Յիսուսի իրեն Հայր, անոր կը շնորհէ նաև իր Հոգիին լրութիւնը: Աստուած կուտայ

իր հրամայածը. Քրիստոս նուիրուած է իր փրկագործական պաշտօնին. Աստուած զայն կը ճոխացնէ շնորհներով՝ որոնք հարկաւոր են կատարումին համար այն գործին, որ անսահմանօրէն կը բացուի անոր քայլերուն առջև. այսինքն, Փրկչին մկրտութիւնը եթէ լրումն է իր պատրաստութեան ժամանակին, անկեա նոյն ատեն առաջին արարքն է իր մեսիական առաքելութեան պաշտօնին:

Աւելցնել պէտք է հոս թէ այս յիշատակելի դէպքէն նոյն իսկ, կը սկսի կարապետին երբեմնի մեծահոգակ գործին խոնարհումը: Յովհաննէս կը շարունակէ անշուշտ մկրտել (Յովհ. Գ. 23, 24), վասնզի անկեա ինքզինքը պարտաւոր կը զգայ աշխատելու ցորչափ կան հաւատքի հրաւիրելիք հրեաներ, և ցորչափ Աստուած իրեն չէ հրամայած քաշուիլ: Միայն թէ այլևս գալոց Մեսիայի մը, անձանթօ փրկագործի մը մասին չէ որ կը խօսի, այլ վկայելով թէ տեսած է զայն, ժողովուրդին մեծարանքին կը յանձնարարէ զՅիսուս: Յայտնի է թէ խմբագիր աւետարանները կ'անգիրտանան եղելութիւններու այս շրջանը, զոր չորրորդ աւետարանին միջոցաւ միայն կը ճանչնանք. ասկէջ է, գոնէ մեծ մասամբ, անհամաձայնութիւնը՝ որոնք յաճախ մատնանշուած են այս երկու վաւերագիրներուն մէջ: Արդարեւ շատ անհրաժեշտ է լեզուն զոր այս երկու զուգահեռական պատմութիւնները կը դնեն մարդուրէին բերանը: Բայց այսպէս նկարագրուած երկու ժամանակաշրջաններուն միջև է որ կը զետեղուի Յիսուսի մկրտութիւնը՝ զայն մատնանշող միջադէպերուն հետ, որոնք նոր հորիզոններ կը բանան Զաքարիայի որդւոյն առջև: Բաց աստի, այս ձայնը, իր բրտութեանը մէջ այնքան ազնիւ, պիտի խեղդուէր բնութեան ձեռքով, ու օրինական կրօնի վկաներէն վերջինը, իր արիւնովը կնքելով իր դիւցադնական յարումը իր գործին, պիտի անհետանար տեսարանէն, թողով որ հոն միայնակ և անմոլոր յառաջանայ երկար ատենէ ի վեր մարդերուն խոստացուած դիւցազնը, որուն գալուստը պատրաստել էր ինքը հնազանդութեան և խոնարհ հաւատարմութեան այնքան սրտառու զգուով:

Ժ. Պ.